

Provtagningsanvisningar Cytologi (PC)

Innehållsförteckning

CERVIXCYTOLOGI.....	2
Cervixcytologi.....	2
Indicerad cervixcytologi och organiserad cellprovskontroll.....	2
Endopap	3
Spermaprov	3
Provtagningsanvisning spermaprov fertilitet	3
Provtagningsanvisning prov efter vasectomi.....	3
PUNKTIONSCYTOLOGI	3
Finnålspunktion konventionell.....	3
Finnålspunktion vätskebaserad cytologi.....	4
Finnålspunktion med cystvätska	5
LUNGA, BRONKER.....	5
Borstprov	5
Bronskölvätska.....	6
Bronchioalveolärt lavage (bal)	6
Sputum.....	6
URINVÄGAR.....	7
Blåskölvätska.....	7
Urin.....	7
ÖVRIGA KROPPSVÄTSKOR	8
Exsudat (pleura, ascites, pericard)	8
Liquor	8
Ledvätska	8
Buuskölvätska	8
Borstprov peritoneum, gallgångar, pankreas, övriga	9

Provtagningsanvisningar Cytologi (PC)

CERVIXCYTOLOGI

Cervixcytologi

Klicka här nedan:

[Vätskebaserad cytologi, TP](#)
Regionala cancercentrum Väst (RCC)

[Provtagningsföreskrifter](#) för vaginalcytologisk
provtagning/PAP-smear
Regionala cancercentrum Väst (RCC)

Indicerad cervixcytologi och organiserad cellprovskontroll

Allmänt	Prov tas före varje annan undersökning. Glidmedel eller talk får inte användas. Spekulum kan fuktas med koksalt. Undvik provtagning under menstruation. Provet skall strykas tunt och jämnt. OBS! Det är av största vikt att provtagning, utstrykning och fixering sker snabbt eftersom lufttorkning före fixering gör att provet inte går att bedöma. Viktiga remissuppgifter är SM, menopaus, hormonterapi.
Remiss	Cervixcytologi alt organiserad cellprovskontroll
Utförande	Ett objektglas med mattrand märks med namn och personnummer (tio siffror) Prov tas från tre lokalisationer: Fornix vaginae (V) – Portio (P) – Cervixkanalen (C). Stryk ut enligt nedan Prov 1: Fornix vaginae skrapas lätt med cervicalspatel, varefter sekretet stryks ut i glasets längdriktning. Prov 2: Portios hela yta skrapas lätt med spatelns andra ända. Sekretet stryks ut genom att spateln förs tvärs över glaset. Prov 3: En cervikalborste införs med lätt tryck i cervixkanalen och roteras ½ till 1 varv. Sekretet stryks ut med roterande rörelse. Prov från andra lokalisationer än VPC anges på remissen (t.ex. vulva, urethra).

Provtagningsanvisningar Cytologi (PC)

Fixering	Provet sätts omedelbart efter utstrykning i en kyvett med 95 % -ig etanol. Fixeringstid 30 minuter. Glasen kan utan olägenhet stå i alkohol i flera timmar. Flera glas kan fixeras i samma kyvett men får inte vidröra varandra. Efter fixering lufttorkas glasen. OBS! byt 95 % -ig etanol varje dag.
Transport	Objektglasen insänds i plastförpackning eller glaslåda som finns att rekvirera från laboratoriet. OBS! Viktigt att glasen inte utsätts för formalinångor.
Övrigt	-

Endopap

Allmänt	Ta prov med speciellt provtagningsinstrument enligt fabrikantens anvisningar.
Remiss	Cervixcytologi
Utförande	Provet stryks ut tunt på ett objektglas med mattrand märkt med patientens namn och personnummer.
Fixering	Provet fixeras omedelbart i 95 % -ig etanol i minst 30 minuter. Efter fixering lufttorkas glaset
Transport	Objektglaset insänds i plastförpackning som finns att rekvirera från laboratoriet.
Övrigt	-

SPERMAPROV

Provtagningsanvisning spermaprov fertilitet

Se [5284](#)

Provtagningsanvisning prov efter vasectomi

Se [5285](#)

PUNKTIONSCYTOLOGI

Finnålspunktion konventionell

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse. Aspirerat material stryks ut omedelbart efter punktionen, på ett objektglas med mattrand, märkt med patientens namn och personnummer(10 siffror). Vid punktion från olika lokalisationer anges beteckningen I II III osv. på såväl glas som remiss. Ange antal glas. OBS! koncentrerade blodfattiga preparat måste eftersträvas. Material får inte läggas på mattranden och utstryket skall helst avslutas så att det blir ”fransar”.
Remiss	Allmän Cytologi

Provtagningsanvisningar Cytologi (PC)

<p>Utförande</p>	<p>Desinficera. Fixera det som skall punkteras mot underlaget med hjälp av ena handen. Punktera i två steg – först igenom huden och sedan in i resistensen. Notera eventuella skillnader i vävnadens konsistens. När nålspetsen är på rätt plats skall aspirationen börja – ca 15 ml i 20 ml – spruta – och undertrycket bibehålls konstant så länge punktionen varar. För nålspetsen fram och tillbaka inom olika riktningar av förändringen snabba korta rörelser ger mer i utbyte än långsamma försiktiga rörelser brukar göra. Senast när material eller blod börjar synas ovanför kanylhuvudet bör punktionen avslutas. Släpp tillbaka kolven så att undertrycket i sprutan reduceras till noll, för att undvika att det aspirerade materialet sugns upp i sprutan. Dra ut nålen. Lossa kanylen och sug in ett par ml luft – sätt på kanylen.</p> <p>För kanylspetsen tätt intill objektglasets ena ända och spruta ut innehållet genom att pressa ut luften ur sprutan. Stryk ut materialet. Större fragment kan krossas och strykas ut genom ett lätt tryck med det ena objektglaset mot det andra. Om punktionsmaterialet blir sparsamt punktera gärna fler gånger.</p> <p>Utstrykstechnik för "torrt" aspirat. Använd objektglas med slipade kanter (WWR art nr 113.515-0).</p> <p>Utstrykstechnik passande för "vått" aspirat. Använd ett slipat täckglas.(21 x 23 x 0,6 mm).</p> <p>Utstrykspreparaten lufttorkas snabbt. Vid misstanke på skivepitelcancer – gör även ett spritfixerat utstryk (95 % -ig etanol)</p>
<p>Fixering</p>	<p>Objektglasen lufttorkas/spritfixeras i 95 % etanol</p>
<p>Transport</p>	<p>Objektglas insänds i plastförpackning som finns att rekvirera från laboratoriet</p>

Finnålspunktion vätskebaserad cytologi

<p>Allmänt</p>	<p>Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse. Aspirerat material överförs omedelbart till cytolytrör efter punktionen.</p>
<p>Remiss</p>	<p>Allmän Cytologi</p>

Provtagningsanvisningar Cytologi (PC)

Utförande	Desinficera. Fixera det som skall punkteras mot underlaget med hjälp av ena handen. Punktera i två steg – först igenom huden och sedan in i resistensen. Notera eventuella skillnader i vävnadens konsistens. När nålspetsen är på rätt plats skall aspirationen börja – ca 15 ml i 20 ml – spruta – och undertrycket bibehålls konstant så länge punktionen varar. För nålspetsen fram och tillbaka inom olika riktningar av förändringen snabba korta rörelser ger mer i utbyte än långsamma försiktiga rörelser brukar göra. Senast när material eller blod börjar synas ovanför kanylhuvudet bör punktionen avslutas. Släpp tillbaka kolven så att undertrycket i sprutan reduceras till noll, för att undvika att det aspirerade materialet sugts upp i sprutan. Dra ut nålen. Lossa kanylen och sug in ett par ml luft – sätt på kanylen. Överför materialet till ett cytolytrör
Fixering	CytoLyt (Hologic art.nr 236080)
Transport	Sändes i förpackning avsedd för cytologiprov tillsammans med remiss till laboratoriet.

Finnålpunktion med cystvätska

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse.
Remiss	Allmän Cytologi
Utförande	
Fixering	Vätskan insänds ofixerad.
Transport	Prov insänds i speciell plastflaska/rör beroende på provmängd. 250 ml plastflaska finns att rekvirera från laboratoriet.
Övrigt	-

LUNGA, BRONKER

Borstprov

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse
Remiss	Allmän cytologi.
Utförande	Cellmaterialet från borsten blandas omedelbart ned i ett provrör innehållande NaCl (ca 3ml). Vispa kraftigt så att cellerna lossnar från borsten. Borsten kan användas för flera provtagningar vid samma lokalisering. Häll över vätskan i ett cytolytrör
Fixering	CytoLyt (Hologic art.nr 236080)
Transport	Sändes i förpackning avsedd för cytologiprov tillsammans med remiss till laboratoriet.
Övrigt	-

Provtagningsanvisningar Cytologi (PC)

Bronskölvätska

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse
Remiss	Allmän Cytologi.
Utförande	Häll sköljprovet i ett cytolytrör
Fixering	CytoLyt (Hologic art.nr 236080)
Transport	Sändes i förpackning avsedd för cytologiprov tillsammans med remiss till laboratoriet.
Övrigt	-

Bronchioalveolärt lavage (bal)

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse. Ange vid infektiösa förändringar vilken mikroorganism som misstänks så att lämplig färgning kan utföras.
Remiss	Allmän Cytologi.
Utförande	
Fixering	Vätskan blandas omedelbart med lika delar 70 % -ig etanol.
Transport	Flaska/rör beroende på provmängd. 250 ml flaska finns att rekvirera från laboratoriet.
Övrigt	-

Sputum

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse. Prov tas på morgonen direkt efter uppstigning, före måltid och tandborstning. Munnen sköljs med vatten före provtagningen och näsan snyts ur. Patienten måste instrueras om provets syfte. En mycket kraftig och djup upphostning fordras- då det är slem från de djupare luftvägarna och inte saliv som önskas. Ta gärna hjälp av sjukgymnast. Patienten skall hosta direkt i en plastburk, "burk för sputum" depån.
Remiss	Allmän Cytologi.
Utförande	Provtagning görs 3 dagar i rad varefter de tre proverna tillsammans med en remiss insänds till laboratoriet. Vid ev. insändande av färre antal prover skall detta anges på remissen.
Fixering	Upphostningen blandas omedelbart med 70 % -ig etanol. Rör omkring med t.ex. en träpinne så att materialet fixeras väl.
Transport	Insänd provet tillsammans med remiss väl emballerat till laboratoriet.
Övrigt	-

Provtagningsanvisningar Cytologi (PC)

URINVÄGAR

Blåssköljvätska

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse. Blåssköljvätska ger i allmänhet bättre underlag för diagnostik än kastad urin och bör föredras om man ändå cystoskoperar eller kateteriserar patienten.
Remiss	Allmän Cytologi
Utförande	
Fixering	100 ml sköljvätska 0,9 % -ig koksaltlösning (Observera! inte sur spolvätska) blandas med lika delar metanol – ättiksyralösning. Metanol – ättiksyralösning finns att hämta på laboratoriet eller kan beredas enligt nedan. 100 ml koncentrerad ättiksyra 450 ml metanol 450 ml destillerat vatten
Transport	Prov insänds till laboratoriet i speciell 250 ml plastflaska som finns att rekvirera från laboratoriet.
Övrigt	-

Urin

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse. Blåssköljvätska ger i allmänhet bättre underlag för diagnostik än kastad urin och bör föredras om man ändå cystoskoperar eller kateteriserar patienten. Provet skall vara nyligen kastad urin.
Remiss	Allmän Cytologi
Utförande	OBSERVERA! Använd inte morgonurin och inte heller prov från samlad dygnsurin, eftersom de innehåller alltför mycket skadade celler. Celler i urinen sjunker till botten. Ett prov får därför inte insändas från enbart ytskiktet av urinen utan måste vara representativt för hela urinmängden. Representativiteten kan förbättras genom att ett kastat urinprov tas under tre på varandra följande dagar.
Fixering	100 ml urin blandas med lika delar metanol-ättiksyralösning. Metanol -ättiksyralösning finns att hämta på laboratoriet eller kan beredas enligt nedan. 100 ml koncentrerad ättiksyra 450 ml metanol 450 ml destillerat vatten
Transport	Prov insänds i speciell 250 ml plastflaska som finns att rekvirera från laboratoriet.
Övrigt	-

Provtagningsanvisningar Cytologi (PC)

ÖVRIGA KROPPSVÄTSKOR

Exsudat (pleura, ascites, pericard)

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse. Patienten bör före provtagning rotera ett par varv i sängen eller gå några steg, så att eventuellt sedimenterade celler kommer med i provet. Det insända provet måste vara representativt för hela den uttappade vätskemängden. Prov får inte insändas enbart från ytskiktet av uttappad vätska eftersom cellerna lätt sjunker till botten. Den uttappade vätskan skakas så att bottensatsen slammas upp. Därefter hålls omedelbart all uttappad vätska, dock maximalt 200 ml, i det märkta kärlet. Tillsätt 0,2 ml 5000 IE Heparin för att förhindra koagulation
Remiss	Allmän Cytologi
Utförande	
Fixering	Vätskan insänds ofixerad.
Transport	Prov insänds i speciell plastflaska/rör beroende på provmängd. 250 ml plastflaska finns att rekvirera från laboratoriet.
Övrigt	-

Liquor

Allmänt	Hanteras inte av patologen Borås. Hänvisar till Klinisk kemi och deras provtagningsanvisningar.
Remiss	-
Utförande	
Fixering	-
Transport	-
Övrigt	-

Ledvätska

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse. Ledvätska uppsamlas i ett provrör och inlämnas direkt till laboratoriet.
Remiss	Allmän Cytologi.
Utförande	
Fixering	Vätskan insänds ofixerad.
Transport	Prov insänds till laboratoriet i speciell plastflaska/rör beroende på provmängd. 250 ml plastflaska finns att rekvirera från
Övrigt	-

Buksköljvätska

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse.
Remiss	Allmän Cytologi

Provtagningsanvisningar Cytologi (PC)

Utförande	
Fixering	Provet fixeras omedelbart i lika delar 70 % -ig etanol.
Transport	Prov insänds till laboratoriet i speciell plastflaska/rör beroende på provmängd. 250 ml plastflaska finns att rekvirera från laboratoriet.
Övrigt	-

Borstprov peritoneum, gallgångar, pankreas, övriga

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse
Remiss	Allmän Cytologi
Utförande	Cellmaterialet från borsten blandas omedelbart ned i ett provrör innehållande NaCl (ca 3ml). Vispa kraftigt så att cellerna lossnar från borsten. Borsten kan användas för flera provtagningar vid samma lokalisering. Häll över vätskan i ett Cytolytrör
Fixering	CytoLyt (Hologic art.nr 236080)
Transport	Sändes i förpackning avsedd för cytologiprover tillsammans med remiss till laboratoriet.
Övrigt	-